

Omgaan met meertaligheid in de klas

'Turks is niet om te leren, juf!'

Goedele Vandommele
Kathelijne Jordens, Kris Van den Branden & Koen Van Gorp

Landelijke Netwerkdag 29 september 2016

KU LEUVEN

Centrum voor
Taal en
Onderwijs

www.cteno.be

START VOORSCHOLS | KLEUTER | LAGER | SECUNDAIR | NIEUWKOMERS | HOGER | VOLWASSENEN | over het CTO

Contact English Nieuwsbrief

CENTRUM VOOR Taal & Onderwijs

In de kijker:
Forum
Taalbeleid & Taalondersteuning

START
English | Nieuwsbrief | Zoeken

U bent hier: CTO > Start >

Welkom op de nieuwe CTO-site!

Centrum voor
Taal en
Onderwijs

Nieuw! Website Taalbeleid Secundair Onderwijs

CTO-docsites

- Taalbeleid
- Geletterdheid
- SchoolsOuders

Verwante sites

- Steunpunt GOK
- Evaluatatie
- NT2

UNIVERSITEIT GENT steunpunt diversiteit & leren

Vrije Universiteit Brussel

KU LEUVEN Centrum voor Taal en Onderwijs

- Implementatie
  - materialen
    - E-Validiv
    - Bagage
    - Beleidsdids
    - Wereldfeitenboek
    - MetroTaal
  - Coaching
- Onderzoek
  - Kwantitatief
  - Kwalitatief
    - Leerlingen
    - Leerkrachten
    - Beleid

Metrotaal.be

Metrotaal
Mind The Gap

Strookt niet met het gevoel, welbevinden

Citaat van Prof. Jim Cummins

“Wanneer kinderen impliciet of expliciet op school te horen krijgen dat ze hun taal en cultuur moeten achterlaten aan de schoolpoort, dan laten ze ook een essentieel deel van wie ze zijn – hun identiteit – achter aan de schoolpoort. Als ze deze afwijzing voelen, zijn ze ook minder geneigd om actief en vol vertrouwen te participeren aan het klasgebeuren.”

(Cummins, 2001 – eigen vertaling)

Enkel-Nederlands-beleid

1. Integratie argument
2. Structuur argument
3. “Te arm”
4. “*Time on task*”
5. Leerkracht kan niet alle talen kennen
6. Verlies van controle en tijd

Strookt niet met de literatuur

1. Integratie argument <> meertalige samenleving
2. Structuur argument<>meertalige communicatie

■ Separate multilingualism (Creese and Blackledge 2009)	■ Flexible multilingualism (Creese and Blackledge 2009)
■ Two solitudes assumption (Cummins 2007)	■ Heteroglossia (Bailey 2007)
■ Monolingualism as a benchmark (Cruz-Ferreira 2010)	■ Polylingualism (Jørgensen 2008)
■ Monolingual habitus (Gogolin 1994)	■ Translanguaging "An arrangement that normalizes bilingualism without diglossic functional separation" (Baker 2003; Garcia & Wei 2014)

Greep uit literatuur

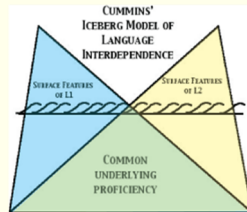
3. "Te arm"

- <> Ervaringen verbinden, taal en inhoud zijn onlosmakelijk verbonden.
(Ballenger 1997; Maybin 2007, Pastoor 2005)

Thuis taal als steiger tot leren

T1 als steiger voor leren van T2 én leren in T2

■ Cummins 'Common underlying proficiency'

- Prof. dr. Van den Branden spreekt over **tijdwinst**: 'Er gaat minder tijd verloren omdat de leerlingen minder in lessen zitten waarvan ze onvoldoende begrijpen of waarin ze weinig kansen krijgen om volop mee te doen.'

Greep uit literatuur

3. "Te arm"

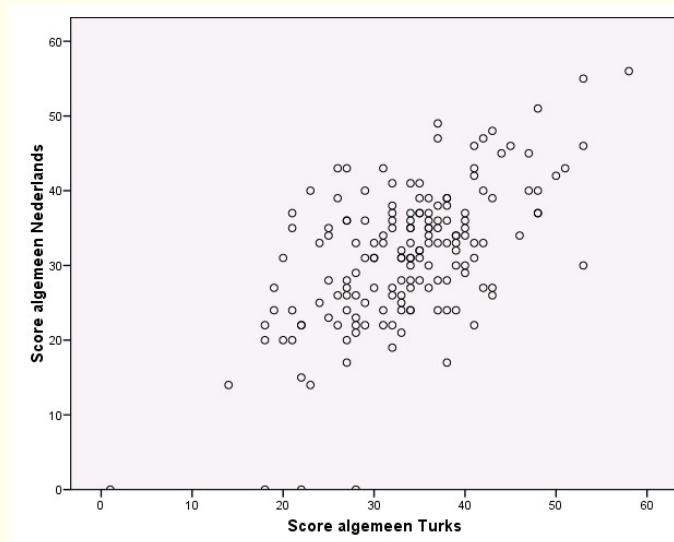
- <> Ervaringen verbinden, taal en inhoud zijn onlosmakelijk verbonden.
(Ballenger 1997; Maybin 2007, Pastoor 2005)

4. "Time on task": 'zoveel mogelijk Nederlands'

- <> Interdependence hypothesis
(Cummins 1978)

Relatie T1-T2

Greep uit literatuur

5. Leerkracht kan niet alle talen kennen
6. Verlies van controle / tijd

Meeste studies: leerkrachten en leerlingen hebben gemeenschappelijke talen...

>> nog weinig over geweten

Dit onderzoek

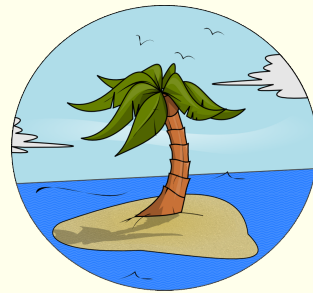
- Als thuistaal gebruiken een goed idee is (literatuur),
- maar wij leerkrachten kennen die taal zelf niet,
- is het dan een goed idee om de kinderen onder elkaar die thuistaal te laten inzetten?

Methodologisch

- verkennende multiple case study
  - In scholen met een enkel-Nederlands-beleid
  - Moedertaalgebruik toelaten
  - In groepswerk
    - Medium interactie: meertalig
    - Medium instructie: Nederlands
  - Uitgevoerd door tweetalige leerlingen (Turks-NI)
→ 'het meertalige eiland'

GROEN

BLAUW

Inleidend: Turks is oké - idee

- Het mag en het is zelfs cool!
- Talenportret voor de supermeertalige camera
- Groepsgesprekken over talen
- Turkse woordjes leren

Takenpalet

- Proefjes fysica
- Rekenen
- Verhaal vertellen
- Knutselen
- Verhaal schrijven
- W.O. discussie
- Taalbeschouwing
- Strategisch spel

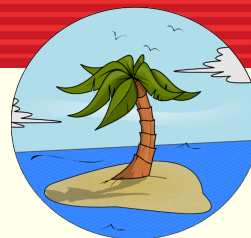

Data verzameling

Contact-moment		Titel taak	Inhoud	vak	Leerjaar
1			Talenportretten en talenplaneten		Vierde
2	Taak 1	Dino-dood	Discussietaak over redenen voor het uitsterven van dinosaurussen	Wereld-oriëntatie	Vierde
3	Taak 2	Dino-eieren	Strategisch spel in twee duo's (op de speelplaats)	Lichamelijke Opvoeding	Vierde
4	Taak 3	Kami 1	Verhaal schrijven bij de prenten van een kamishibai	Taal - schrijven	Vijfde
5	Taak 4	Kami 2	Verhaal vertellen bij de prenten van een kamishibai	Taal – spreken / strategieën	Vijfde
6			Talenportretten en begeleidende vragenlijst		Vijfde
7	Taak 5	Vulkaan	Een Turkse vulkaan maken uit klei	Muzische Vorming	Vijfde
8	Taak 6	Bubbels	Experimenten uitvoeren die te maken hebben met 'bubbels'	Wereld-oriëntatie	Vijfde
9	Taak 7	Bomen meten	Bomen meten met behulp van een kartonnen driehoek	Wiskunde	Vijfde
10	Taak 8	Turkse les	Een Turkse les voor de onderzoeker uitwerken	Taal – taalbeschouwing	Vijfde
11			Afsluitende interviews		Zesde
12			Terugkeermoment, geen dataverzameling		Zesde

Onderzoeksvragen

Op het meertalige eiland:

- (1) Welke taalkeuzes maken leerlingen? Gebruiken ze Turks? En zo ja, hoeveel?
- (2) Als ze Turks gebruiken, waarvoor?
- (3) Hoe vermengen Nederlands en Turks zich in de interactie tijdens groepswork?
- (4) Wat vertellen de leerlingen zelf over hun meertalige ervaringen?

Onderzoeksvragen

Als leerlingen al hun talen mogen inzetten in groepswerk:

1. Doen ze? HOEVEEL?
2. WAARVOOR?
3. HOE?
4. Wat vinden ZIJZELF?

Hypotheses: Literatuur

- Studies over taalkeuzepatronen:
  - Gort (2012)
  - Jørgensen (2003)
  - Ncoko et al (2000)
  - Reyes (2004)
  - Setati et al (2002)
- Verschillende resultaten afhankelijk van context
- → Verkennen onze situatie

Hypotheses: Leerkrachten en leerlingen

- Meester groen: 'Die gaan geen Turks praten.'
- Juf blauw: 'Oei, die gaan de hele tijd Turks praten.'
- Ozan (groen): 'Ik praat de hele tijd Turks.'
- Mira (groen): 'Op school praat ik altijd Nederlands.'
- Melisa (blauw): 'Ik mengel da altijd.'

Analyse

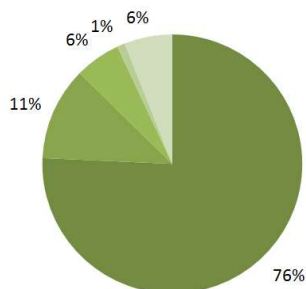
- Transcripties van video-opnames samen met een moedertaalspreker Turks & NI
  - 8 taken in 2 groepen
  - Corpus van 15892 (8057 + 7835) conversatiebeurten
  - Gecodeerd voor 'taal'
- patronen per taal en groep

TIJD VOOR ACTIE

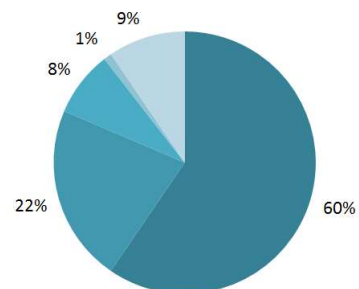
Welk percentage van de beurten zouden leerlingen Turks gebruiken?

Hoeveel?

Groene groep

Blauwe groep

Voornameijk Nederlands, ook beurten volledig in het Turks, iets minder in een mix van Turks en Nederlands. 1% andere talen, 6%-9% onverstaanbaar.

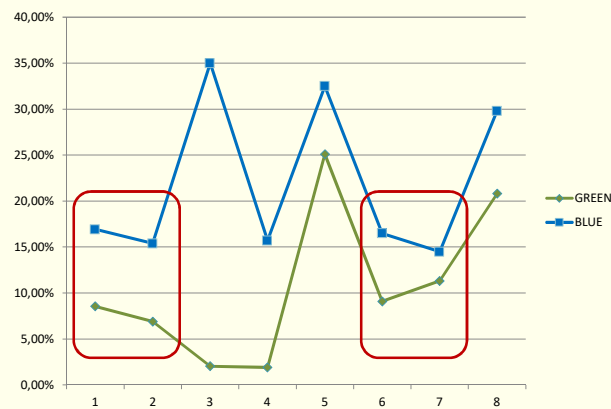
Hoeveel?

■ Gemiddeld over taken heen:

- School Groen: 12% Turks en 6% mix Turks/Ndl
- School Blauw: 22% Turks en 8% mix Turks/Ndl

→ Nog steeds $\frac{3}{4}$ in het Nederlands

→ Voor deze studie: focus op beurten in het Turks/mix T&N

Percentage beurten in Turks per groep voor elke taak

Voorbeeld: brainstorm Turkse les (groen)

- Nederlands in recto – *Turks in cursief*

Nuran *Simdi* dingen, ik ga dingen, eh, hout boom, *ağaç*.
Dus dingen, ik ga dingen, eh, hout boom, *boom*.

Ozan *Hayvanlar*.
Dieren.

Mira *Ağaç*.
Bomen.

Ozan *Ağaç, araç, mobil*.
Bomen, auto's, mobilen.

Nuran *Ağaç yaziliyor dimi o? Ay çok zor. 'ayakkabi' da olabilir, 'pantolon' yazalım 'pantolon'*.

Je schrijft 'agac' toch? Amai dat is heel moeilijk, 'schoen' kan ook, laten we 'broek' schrijven, 'broek'.

Mira *Etek*.
Rok.

DUS

- Meerderheid van beurten in NI
- Rekening houden met gesprekspartner
- Schrik voor “alleen maar Turks” niet nodig
- Ze gebruiken Turks in taakuitvoering
- → waarvoor dan precies?

Onderzoeksvragen

Als leerlingen al hun talen mogen inzetten in groepswerk:

1. Doen ze? HOEVEEL?
2. WAARVOOR?
3. HOE?
4. Wat vinden ZIJZELF?

Hypothese: Literatuur

1. Socio-emotionele functies
  - // Swain & Lapkin 2000 'interpersonal interaction'
2. Organisatie van de taak
  - // Behan & Turnbull 1997 'task management'
  - // Swain & Lapkin 2000 'moving the task along'
  - // De Guerrero & Villamil 2000 'task control'
3. Inhoud van de taak
  - // Moodly 2007; Turnbull et al 2012; Reyes 2004; Gort 2012; Lee & Jacobs 2001; ...
4. Informeel
  - Ncoko et al 2000; Swain and Lapkin 1998

Hypothese: Leerkrachten en leerlingen

- *“Turks is te arm.”*
- *“Die denken dat wij alleen domme dingen in Turks kunnen zeggen. Dat dat een vuile taal is.” (Ali)*
- *“Zou je dit ook in het Turks kunnen uitleggen?”*
“Ik bén Turks!” (Kerem)

Deze studie

- **De meest school-typische taken**
  - In de klas rond één tafel
  - Samenwerken aan groepswork met schoolsonderwerp
  - Meest aansluitend bij leren op school
- **Focus op drie taken**
  - WO: groepsdiscussie over uitsterven dino's
  - WO: experimenten met bubbels in water
  - taal: verhaal schrijven bij prenten

Methode

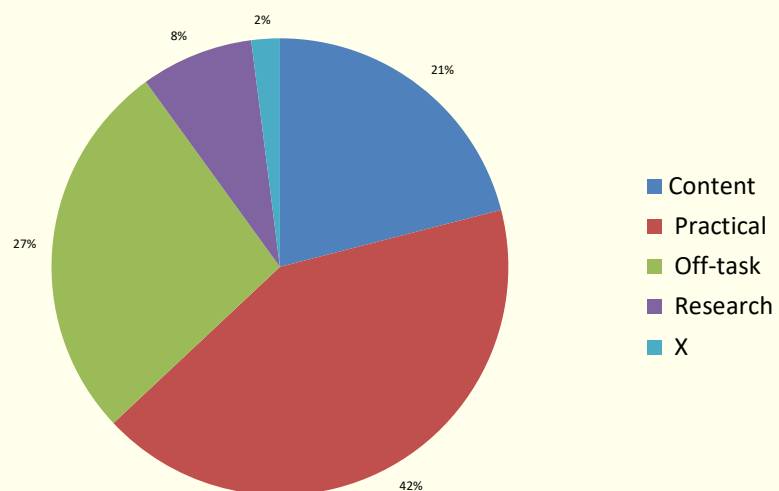
- 3 taken in 2 groepen
- Elke beurt waarin Turks voorkomt
- (+/- 1500 beurten)

- Procedure was inductief en deductief: heen en weer
  - Vanuit de data vertrekken
  - EN
  - beginnen met theorie op basis van de literatuur

Analyse

- Codeerboom
- Dubbel coderen: 85% betrouwbaar → hoog!

- Vier categorieën:
  - Organisatie
  - Inhoud

  - Off task
  - Onderzoek

TIJD VOOR ACTIE

Welk percentage van de beurten waarin Turks voorkomt, zouden leerlingen voor organisatie en inhoud gebruiken?

Organisatie

- **Kagdimi ver.**
Geef mij mijn blad.
- **Sen okumadan anlamazsin.**
Je zou het niet begrijpen zonder het eerst te lezen.
- **Mert'ten bakalim.**
Laten we van Mert afkijken.
- **Ssst! Berdan uitleggen yapcak.**
Ssst! Berdan gaat het **uitleggen**.

Inhoud

- **E** Wat betekent overleven?
- **A** Ölümünden dönmek, ölümünden dönüyorsun ya.
Terugkomen uit de doden
- **E** Nasıl? Hiç mi yaşamıyorsun?
Wat? Leef je helemaal niet?
- **A** Jawel.
- **E** Ölüyorsun ama geri dönüyorsun
Je sterft, maar je komt terug.
- **M** Jawel, bijvoorbeeld als je dood... Iedereen gaat dood... Als je niet dood gaat..

Waarvoor wordt Turks gebruikt?

- Off task: Socio-emotioneel
  - Grappen
  - Gevoelens uitdrukken

Off task : socio-emotioneel

- *Emilie sana eetzaal'da napiyordu?* (groen dino)
Wat deed Emilie naar u in de eetzaal?
- *Hartje yapcam bak hartje.* (blauw bubbel)
Ik ga een hartje tekenen, kijk, een hartje.

Off-taks: Over het onderzoek

- Over de voice recorder

Bu açikmi? (blauw dino)

Is dit aan?

- Over mij...

Ik was wat ongerust over wat ze wel allemaal zouden zeggen 'achter mijn rug', maar dat viel reuze mee.

Over de onderzoeker

- E: Bu öğretmen ikinci el alacak birseyler benziyormu? (=Ziet die juffrouw eruit als iemand die tweedehands zou kopen?)
- B: Benzemiyor ama almış. (=lijkt niet zo, maar ze heeft het wel gekocht.)
- A: Ama almış! (=maar ze heeft het wel gekocht!)
- E: Kim dedi ? (=wie heeft dat gezegd?)
- B: Kendi dedi kendi. (=ze heeft het zelf gezegd.)
- E: aaa yemin et? (=aa zweer je het?)

DUS

- Turks gerelateerd aan taakuitvoering: (63%)
  - Vooral organisatie (42%)
  - Ook inhoud (21%)

- Turks off task:
  - Babbels, socio-emotioneel (27%)
  - Over het onderzoek (8%)

STUDIE 3

1. HOEVEEL?
2. WAARVOOR?
3. HOE?
4. ZIJZELF

Hypotheses: literatuur

- In studie 1 and 2:
  - Focus op Turks als 'marked choice' (Meyers-Scotton 1883)
  - "Overall perspective" (Bonacina and Gafaranga 2012)

- Studie 3
  - Compound view (Gort 2012)
  - focus unfolding of language(s)/languaging
(Lee et al. 2008, Creese and Blackledge 2010, Canagarajah 2011)
  - Code-switching itself as the unmarked choice
(Meyers-Scotton 1989)
  - TRANSLANGUAGING (Garcia & Wei 2014)

Hypotheses: leerlingen

*"Da gaat door elkaar, heel de tijd he, da is hoe
wij praten, juf."*

(Melisa)

*"Ma da gebeurt gewoon zo, ook als ik nie wil
Turks praten, da gebeurt gewoon."*

(Nuran)

BUBBLES - Blue group

- F Waar gaan de bubbels naartoe? Naar boven, ik dacht van naar onder ama boven. Bak lan yukari gidiyo görmüyon mu?
- B Kijk!
- F Blijven er altijd bubbels komen?
- B Er komen bubbels.
- E Bu bildigin su lan? Allah belami versin bildigin su.
- F Een tijdje wel maa-aar, maar daarna stopt het. Stopt het ha geri yapmiyo, ha bak, **stoppen yapmaya basliyor** bak noldu bak noldu.
- E Juffrouw das gewoon water.

BUBBLES - Blue group

- F Waar gaan de bubbels naartoe? Naar boven, ik dacht van naar onder ama boven. Kijk joh, die gaat naar boven, zie je het niet?
- B Kijk!
- F Blijven er altijd bubbels komen?
- B Er komen bubbels.
- E Dat is toch gewoon water joh? Moge God mij straffen, dat is gewoon water.
- F Een tijdje wel maa-aar, maar daarna stopt het. Stopt het ha het doet het niet terug, ha kijk, **het begint te stoppen** kijk wat er is gebeurd, kijk wat er is gebeurd.

DUS

- Flexibel gebruik van meertalig repertoire
- Als ondersteuning in taakuitvoering
- In beide groepen

STUDIE 4

1. HOEVEEL?
2. WAARVOOR?
3. HOE?
4. ZIJZELF

Vraag 4

- Hoe is het om meertalig te zijn in een eentalige schoolomgeving?
- Hoe ervaren leerlingen meertalig groepswork?

Methode

- Maandelijks contact
  - Interviews
  - Talenportretten
  - Focusgroepjes
  - Begeleide vragenlijsten
  - Veldnotities
  - → mosaic approach (Clark 2001)
  - Analyse: constant vergelijkende methode (Glazer 1965)

Hoe is het om meertalig te zijn?

- Heel trots op hun Turkse roots en taal

- Maar ook op hun Belgische identiteit en Nederlands
- Meertalig zijn is leuk

Het verhaal over hun eigen talen is voor elk kind anders.

Meertaligheid op school

- 'Normaal': eigenlijk alleen Nederlands, maar ook stiekem Turks
- Enkel-Nederlands-regel:
  - *Ma wij wonen hier he. (Doğukan)*
  - *Ik heb graag regels, dat is duidelijk. (Mira)*
  - *Turks praten is onbeleefd, als die Frans praten zodat wij dat niet verstaan, zijn wij ook boos. (Kerem)*
  - *Maar als we niet de hele tijd Nederlands praten, gaan we dat vergeten. (Melisa)*
  - *Kinderen die geen Nederlands kunnen gaan geen job vinden. Ocharme die kinderen. (Kerem)*

Meertaligheid op school

■ Nuances

■ Niet eerlijk dat er talen wel mogen en Turks niet:

'Die mogen Engels en Frans spreken, en, weet ge, zelfs Italiaans! Maar Turks? Nee!' (Doğukan)

■ Straf niet altijd eerlijk

'Ma juf, ma, als ik zo praat, dan wordt da gewoon zo!' (Nuran)

■ Inconsequent?

'Eigenlijk moeten we Nederlands spreken, we mogen niet kiezen, maar we spreken Turks als ze het niet horen. Dus ja, eigenlijk kiezen we wel he.' (Mira)

Meertaligheid op school

■ Talen mixen gebeurt vanzelf:

- K Hoe kwam dat dan? Wanneer was je zo Turks aan het babbelen? Om wat te doen of zo?
- N *Ja, ik weet het nie, mijn hersen zegt: praat Nederlands.*
- K (lacht)
- N *Want, ja, als ik een zin wil praten van Nederlands, maar sommige woorden weet ik nie wat ik moet zeggen, maar, ik wil het zo bedoelen, maar ik weet die woord nie, daarom praat ik die woord Turks en daarom wordt da zo.*

(Nuran)

Meertalig groepswerk

■ LEUK

■ Turks kan soms helpen

- *Als ik het niet kan in het Nederlands, dan doe ik Turks en soms als ik Turks doe, dan helpt Nederlands. (Ali)*
- *Met Turks kan ik da beter doen, want soms weet ik een woord niet in het Nederlands. (Melisa)*

■ En is fijn

- *Als gij er zijt, mogen we Turks praten, dat voelt als thuis, maar Nederlands ook hoor. (Nuran)*
- *Juf mogen we vandaag weer Turks praten? Joepie! (Kerem)*

Wat met hun beleid?

■ We houden de Nederlands-regel (7/8)

- *Ma ja, juf, wij wonen hier he. (Doğukan)*
- *Kinderen die geen Nederlands kennen, gaan geen werk vinden. Ocharme die kinderen. (Kerem)*

■ MAAR

- *Als ge iets in Nederlands niet snapt en dan naar Turks verandert, dan kunt ge da wel begrijpen, ja met twee talen is het makkelijker. Dat is beter dus he. (Nuran)*
- *Op de speelplaats mogen ze alles praten, maar niet in de klas. (Ozan)*
- *Ik zou hetzelfde doen, een Nederlands-regel, maar geen straffen, gewoon vragen: spreek Nederlands alsjeblief. En*

Conclusie: Enkel-Nederlands beleid

1. Integratie argument

<> Nederlands / Belg zijn is belangrijk!

2. Structuur argument

<> Flexibel taal/talengebruik, rekening houden met gesprekspartner + process/product

◆ Translanguaging: vaardige taalgebruikers

3. "Te arm"

<> Ervaringen verbinden, taal en inhoud leren zijn onlosmakelijk verbonden.

4. "Time on task"

<> Nog steeds vooral Nederlands

5. Leerkracht kan niet alle talen kennen.

6. Controle / tijdverlies

- <> onderzoekerservaring 'Ik versta er niks van'
  - 'gevoel dat het soms over mij gaat'
  - overschatting hoeveel Turks
  - onderbreken
- MAAR
  - 'Nederlands tegen mij'
  - Nederlands tegen meertalige camera voor eindproduct

Om mee te nemen

- Nederlands blijft de voertaal.
- Thuistaal verrijkt.
- Vertrouwen en betrokkenheid.
- Afspraken op basis van natuurlijk taalgebruik.
- In samenspraak met de leerlingen.

Tot slot

- 'Die denken dat wij alleen over domme dingen in het Turks kunnen zeggen. Die denken dat Turks een vuile taal is.' (Ali)
- 'Turks is niet om te leren, juf.
Allez, die anderen denken da.' (Doğukan)

dank je wel – teşekkürler – thank you

goedele.vandommele@kuleuven.be